

Vandrer det like mange smolt ut av elvene i dag som på 80-tallet?

SKANDINAVISK
naturovervåking

A **DNV** COMPANY

Hvem bestiller forskningen og overvåkingen?

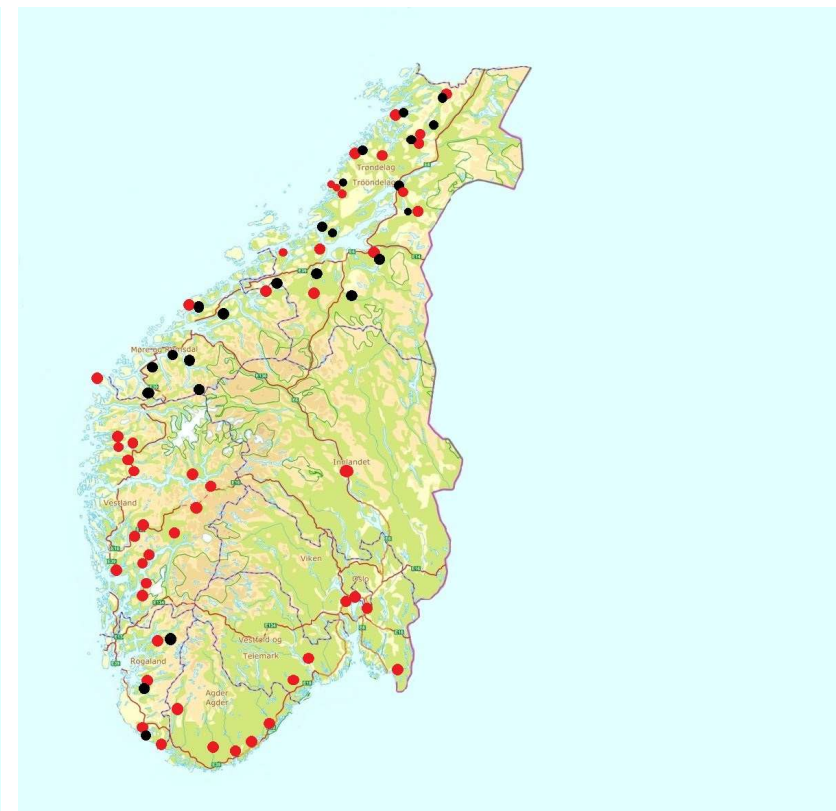
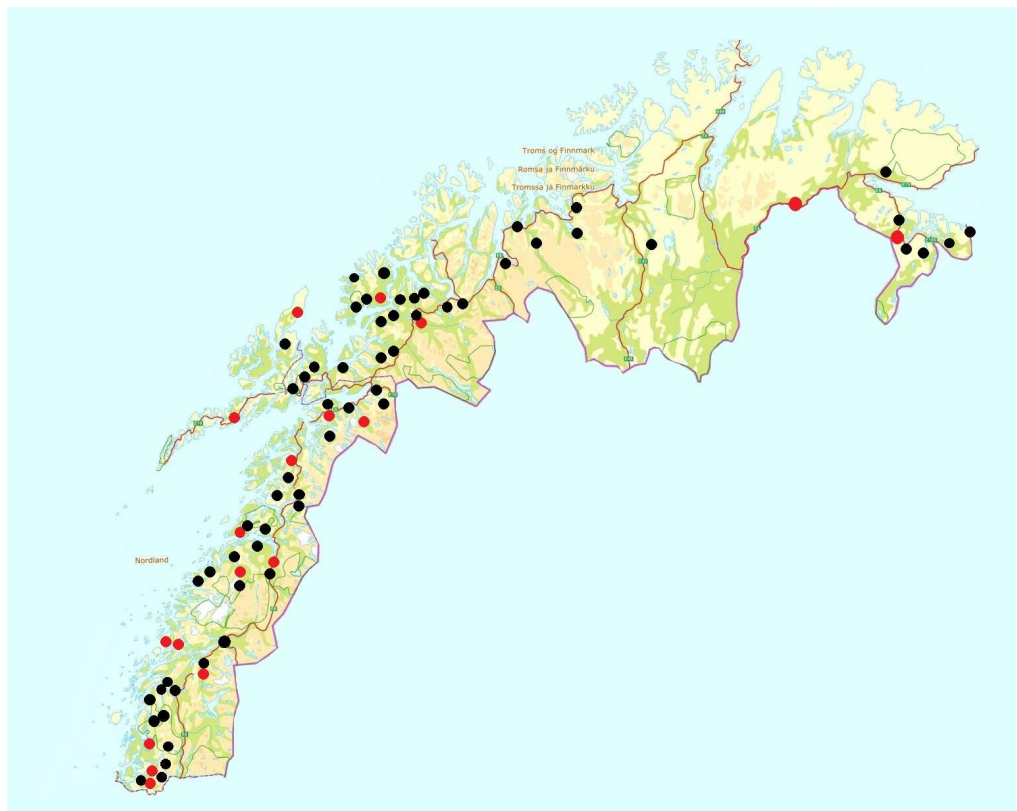
- Miljødirektoratet, Statsforvalter
  - Tidligere: Overvåking av alle livsstadier – også smolt
  - Nå: Mer fokus på kjønnsmodne individer
- Forskningsråd (NFR, FHF, NVE etc...)
  - Alle livsstadier - grunnforskning
- Vannkraftprodusenter
  - Optimalisering av vandringsveier, smoltvandring er viktig
- Oppdrettsnæring
  - Lakselus, rømt oppdrettslaks, bestandsovervåking, smoltatferd
- Sportsfiskerieringen (ofte via offentlig forvaltning)
  - Oppnåelse av gytebestandsmål

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Overvåkingslokaliteter fra 1995 til 2024

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

32 dager
50-60 %

60 dager
50-60 %

Min. 1 år
10 – 15 %

De første årene i elva

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Ungfiskene lever en skjult tilværelse i elva

SKANDINAVISK
naturovervåking
A DNV COMPANY

Predasjon

Smoltifisering: Morfologi, fysiologi og atferd

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Smolt av alle tre arter: Å vandre i stim er viktig

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

En smoltstim er lett å registrere

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Konstruksjon av nye vandringsveier

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Ny erkjennelse: Appelsiner svømmer ikke i stim

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Færre smolt ut av elvene nå enn før?

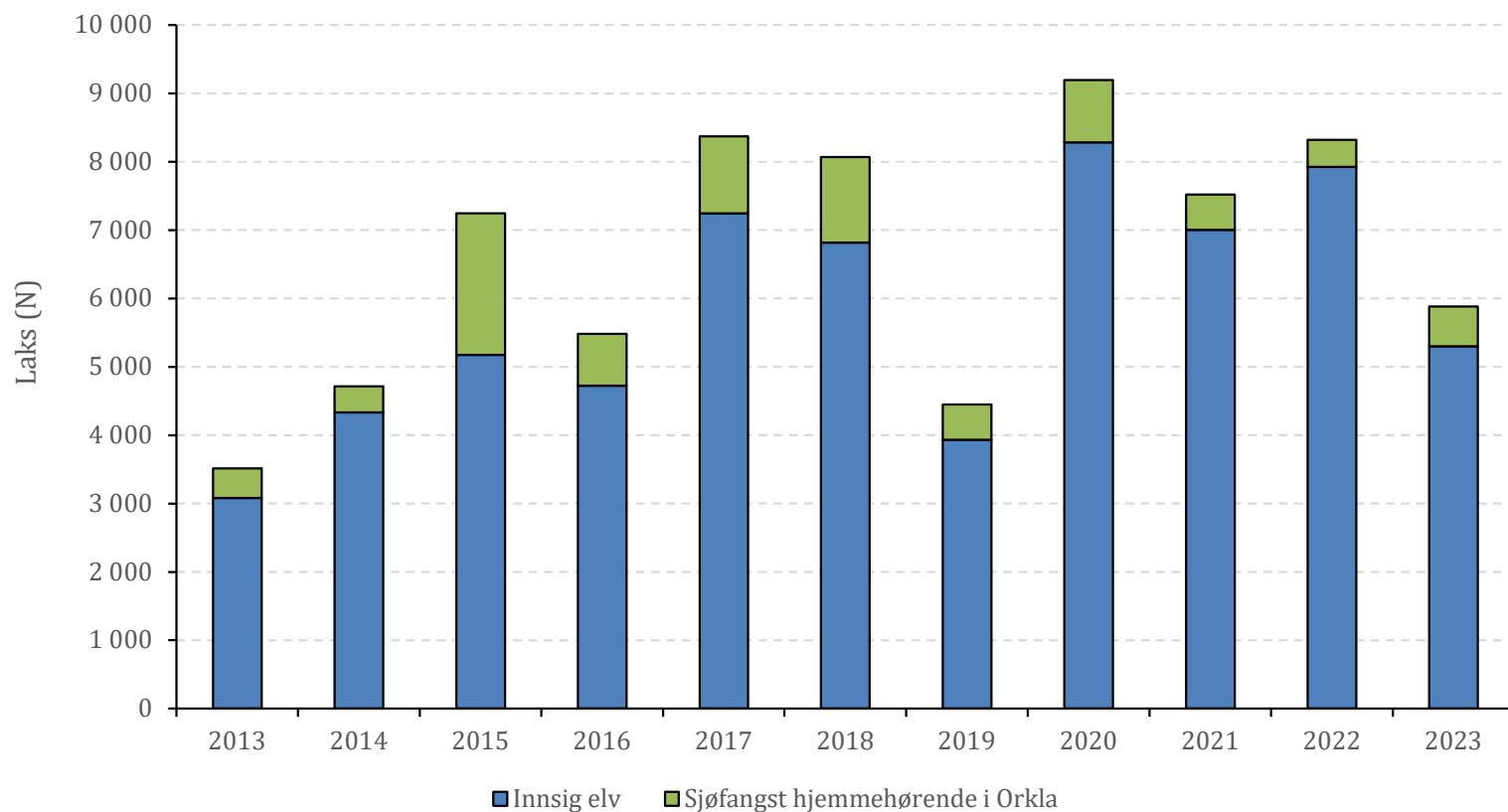
- I flere vassdrag har antall smolt som vandrer ut de siste årene, minket selv om gytebestandsmål er oppnådd årene smolten ble unnfanget
- Tendensen ser foreløpig ut til å være tydeligst i Midt-, Vest- og Sør-Norge
- I noen få vassdrag ser imidlertid smoltutvandringen ut til å være opprettholdt på maksimalnivå
- Hva skjer med «smoltproduksjonen» i elvene der det minker?

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

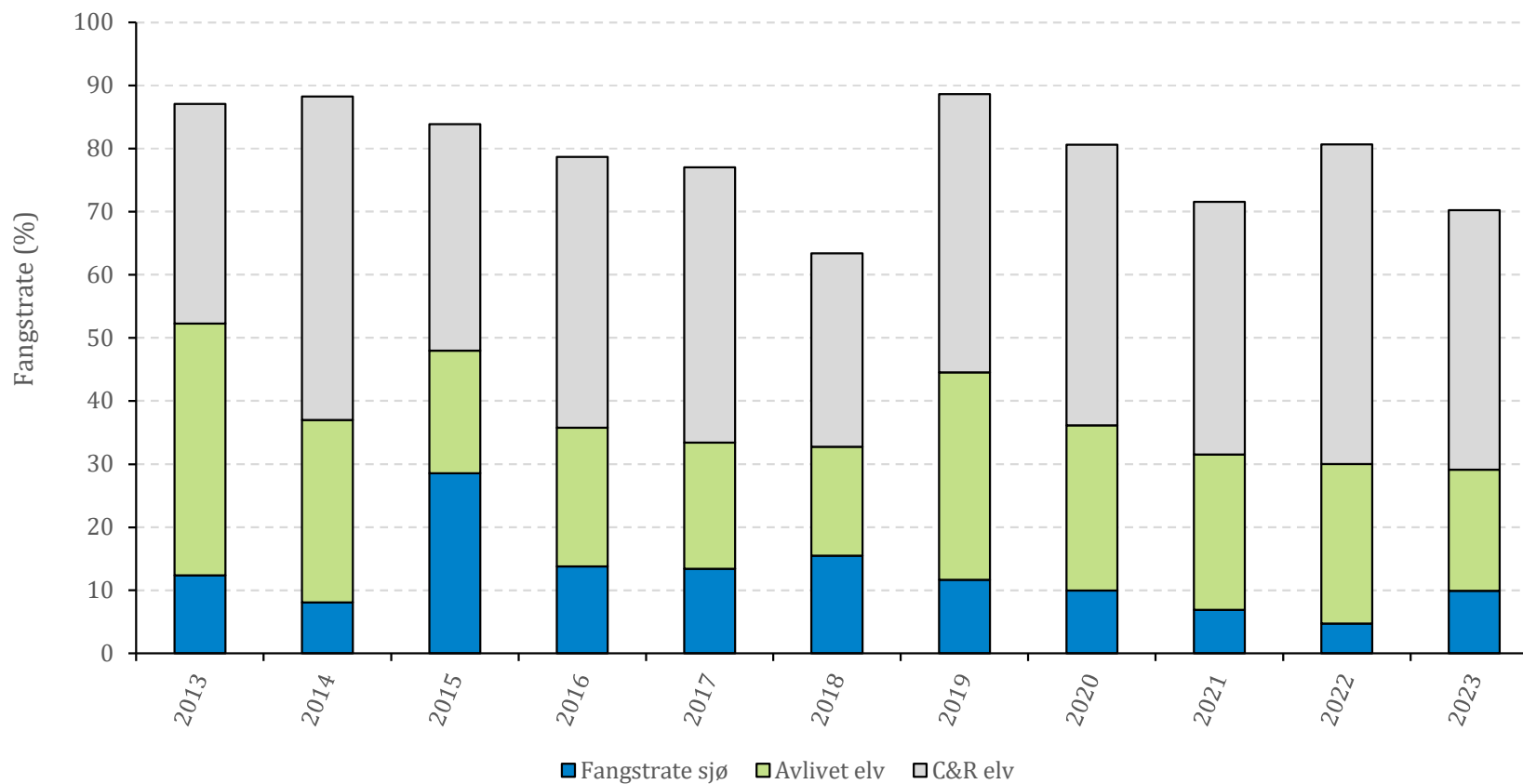
Totalt innsig av laks til Orkla

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Fangst av laks som skal til Orkla

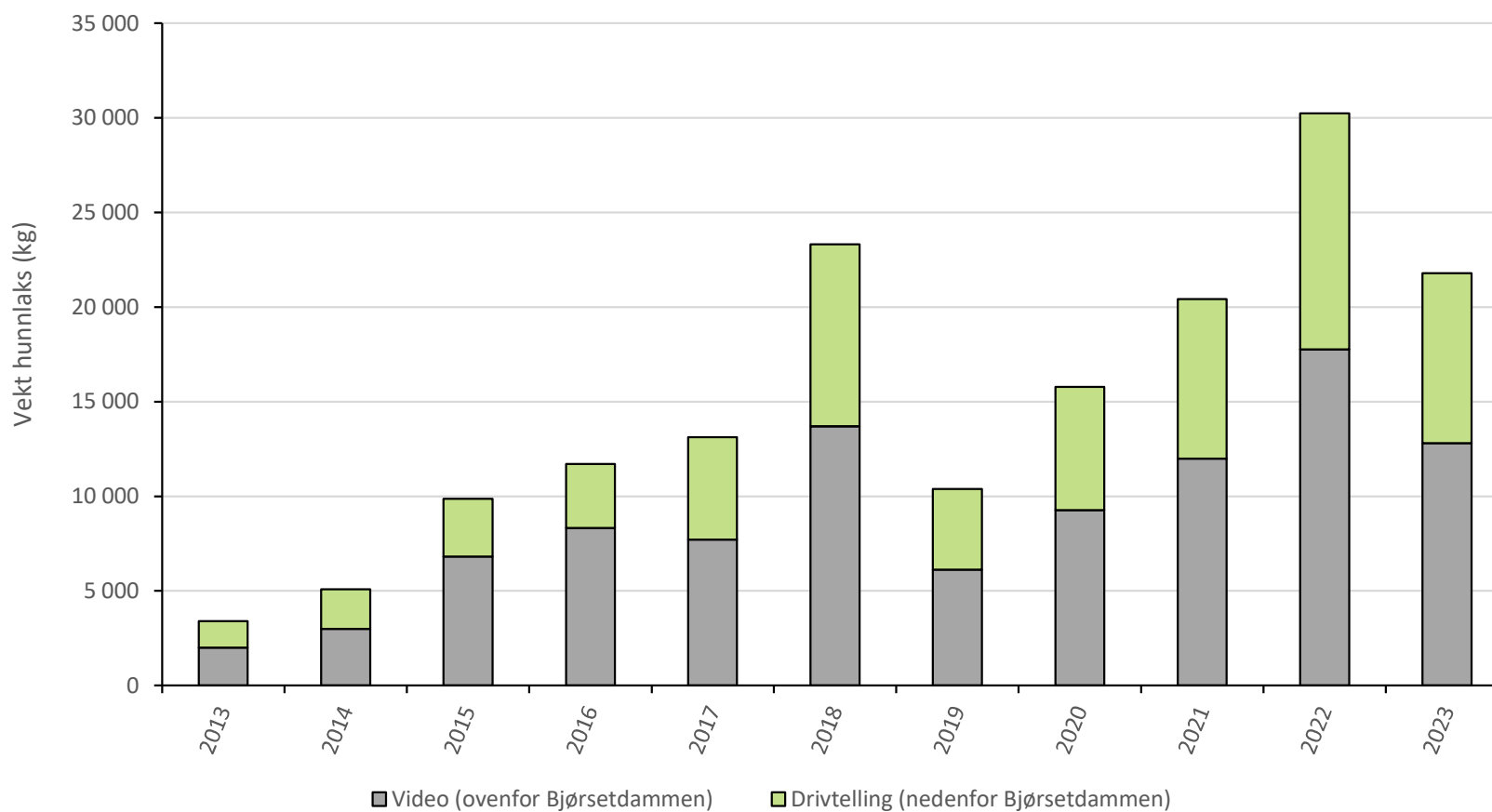

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Gytebestand Orkla – GBM er 19 tonn hunnlaks

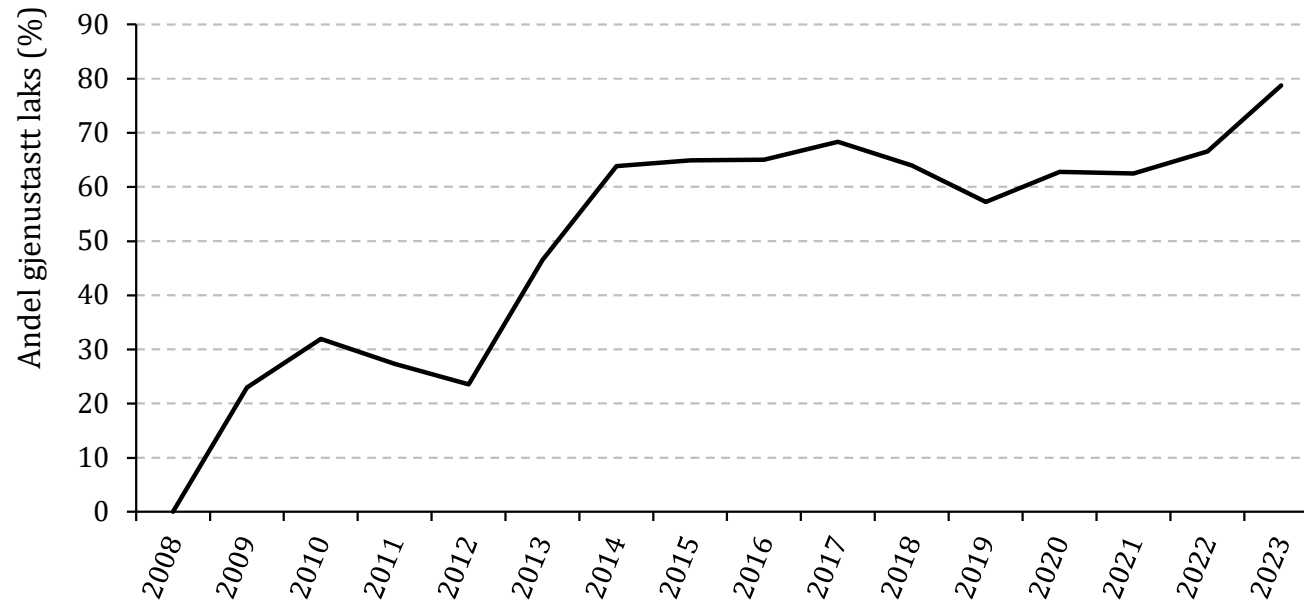

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Catch and release: Sportsfiskenæringens verktøy

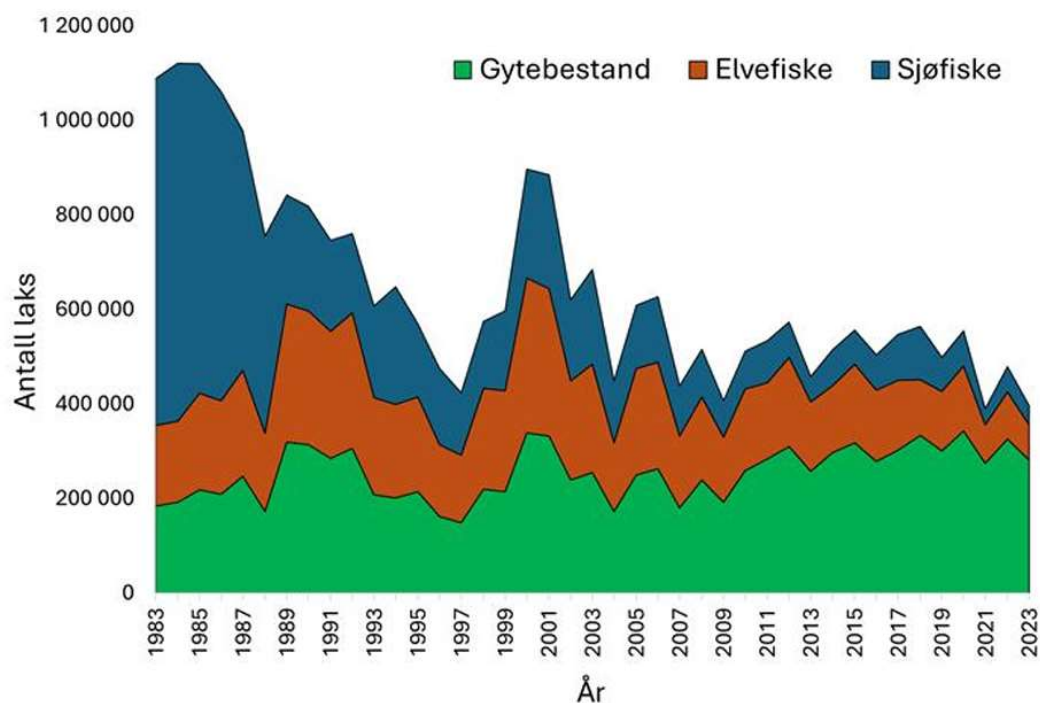
Orkla

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Gytebestander fra 1983 – 2023 (VRL rapport 19)

Figur 1. Beregnet antall laks som årlig har kommet inn til kysten av Norge og hvordan innsiget fordeler seg mellom sjølaksefiske, elvefiske og gytebestand (antall fisk som er igjen etter fangsten i sjøen og elvene) i perioden 1983-2023. Tallene er fra simuleringsmodellen for lakseinnslag til Norge, med bare midtverdiene av simuleringene for å bedre lesbarheten.

Lærdalselvi – overvåking med ny teknologi

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Utvidelse til 3 x 4 = 12 kameraer

18 kubikkmeter/sekund

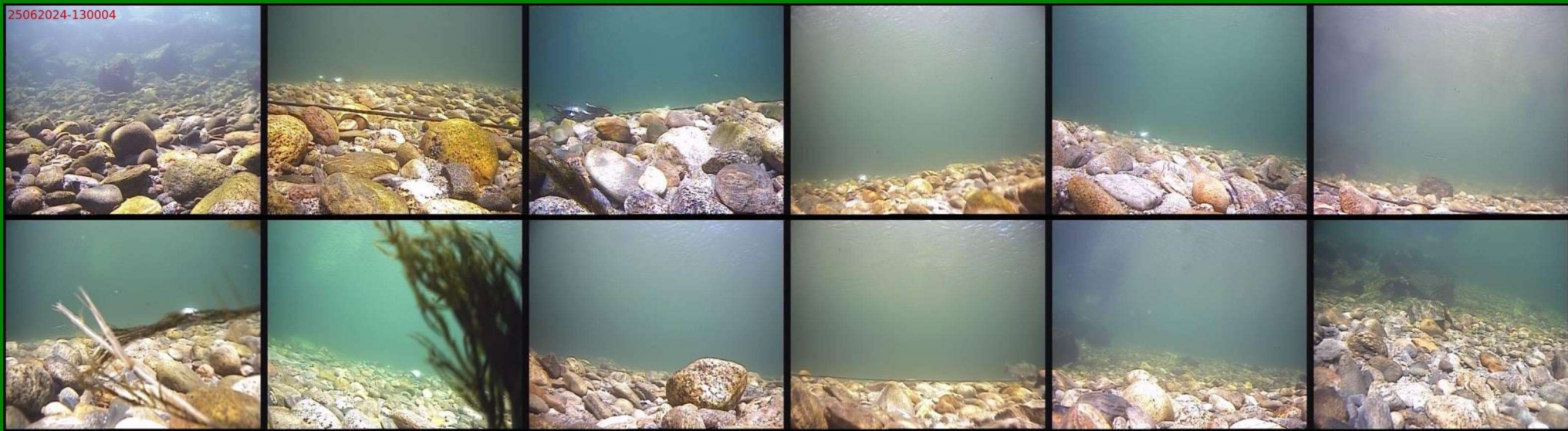
SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

12 kameraer

Lærdalselva

25062024-130004

SKANDINAVISK
naturovervåking
A DNV COMPANY

Ny kunnskap fra overvåking i Lærdalselvi

- En lang tidsserie med gytefisktelinger, fra 1969 til 2024, samsvarer med videoovervåkingen
- I de siste fire år har antall laks- og sjøørretsmolt vært lavt – vesentlig lavere enn teoretisk smoltproduksjon gitt den gytebestandsstørrelsen som er registrert
- Antall små tilbakevandrende sjøørreter har falt dramatisk
- Antall store kjønnsmodne sjøørreter er stabilt
- Antall voksne tilbakevandrende laks synker

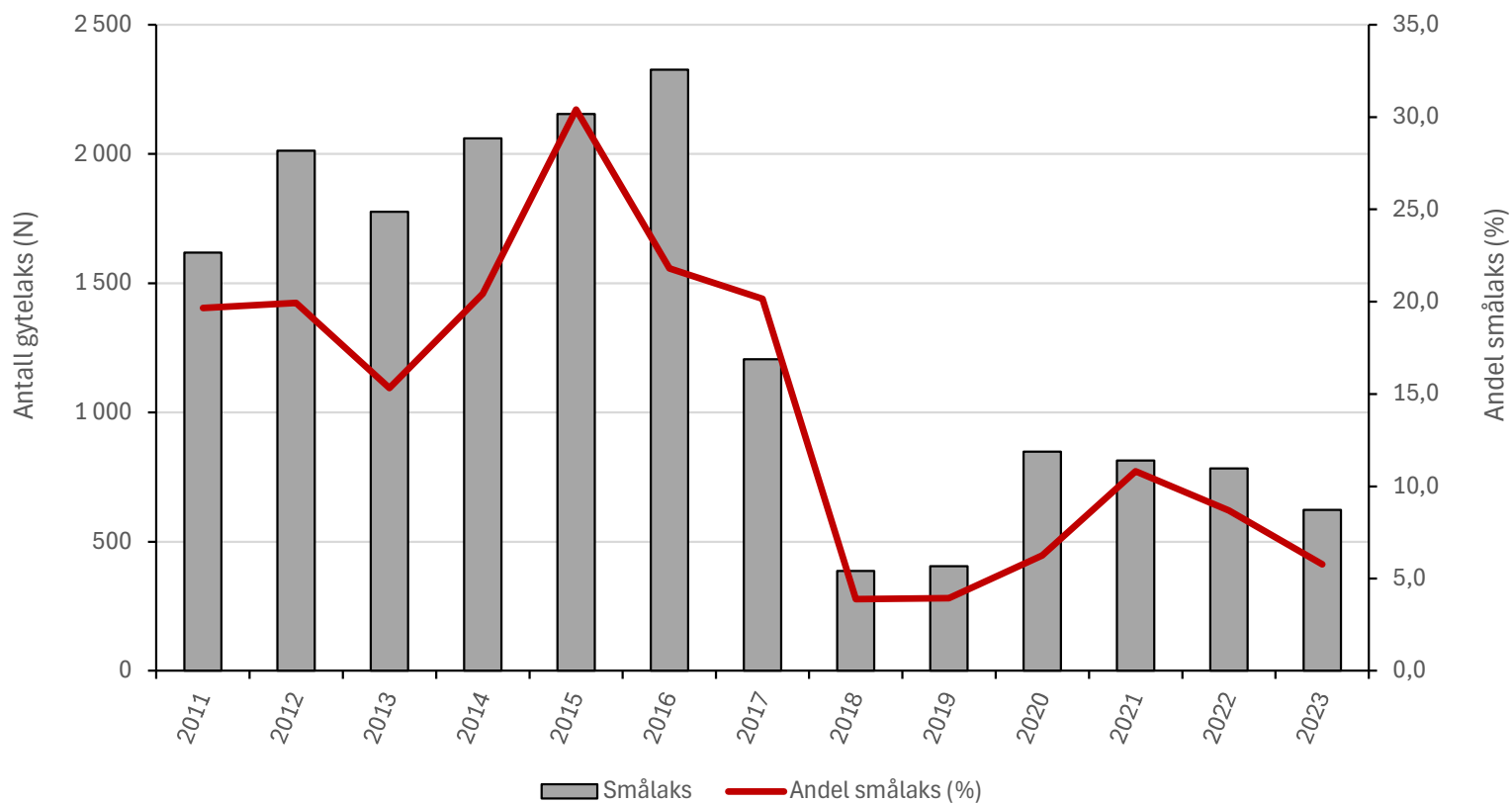

SKANDINAVISK
naturovervåking

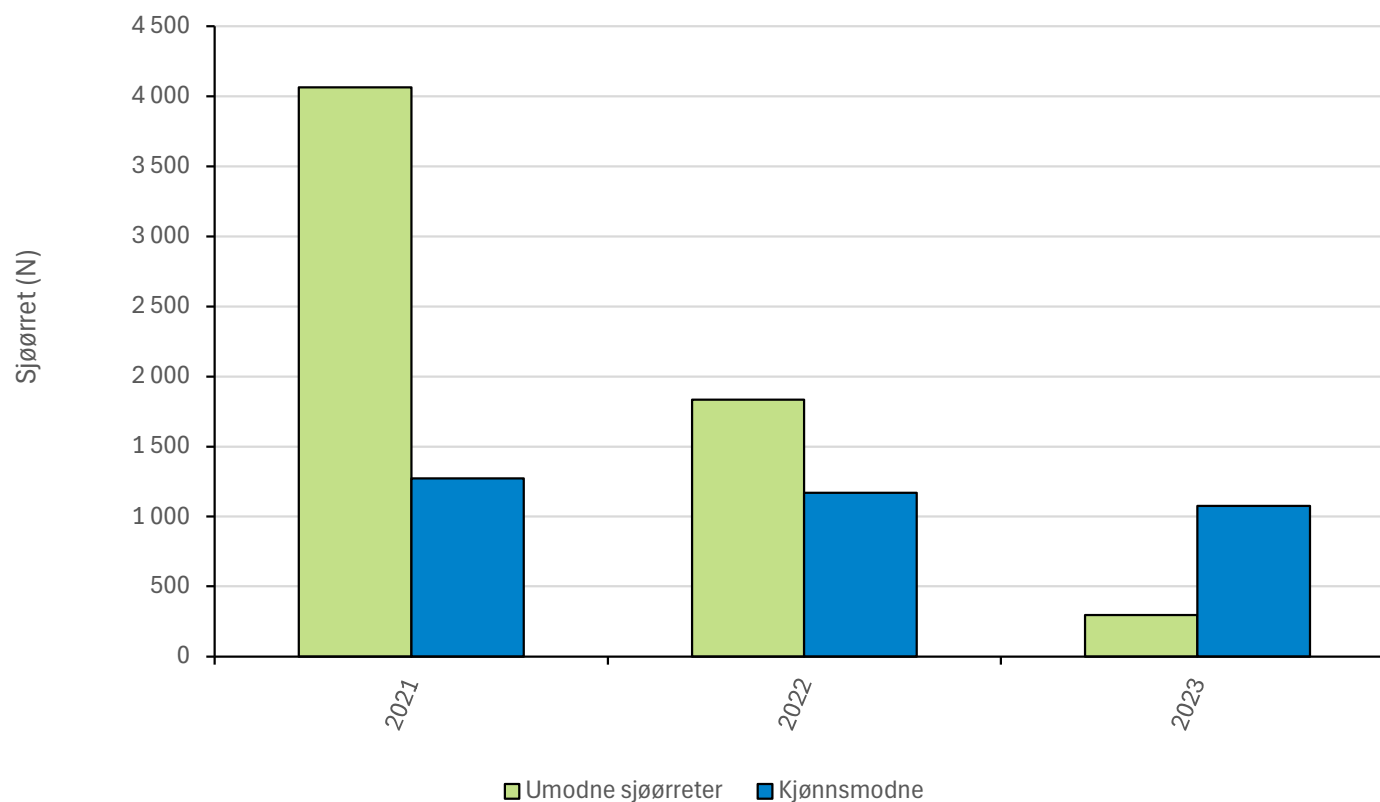
A DNV COMPANY

Gytefisktelling av laks i Lærdalselvi

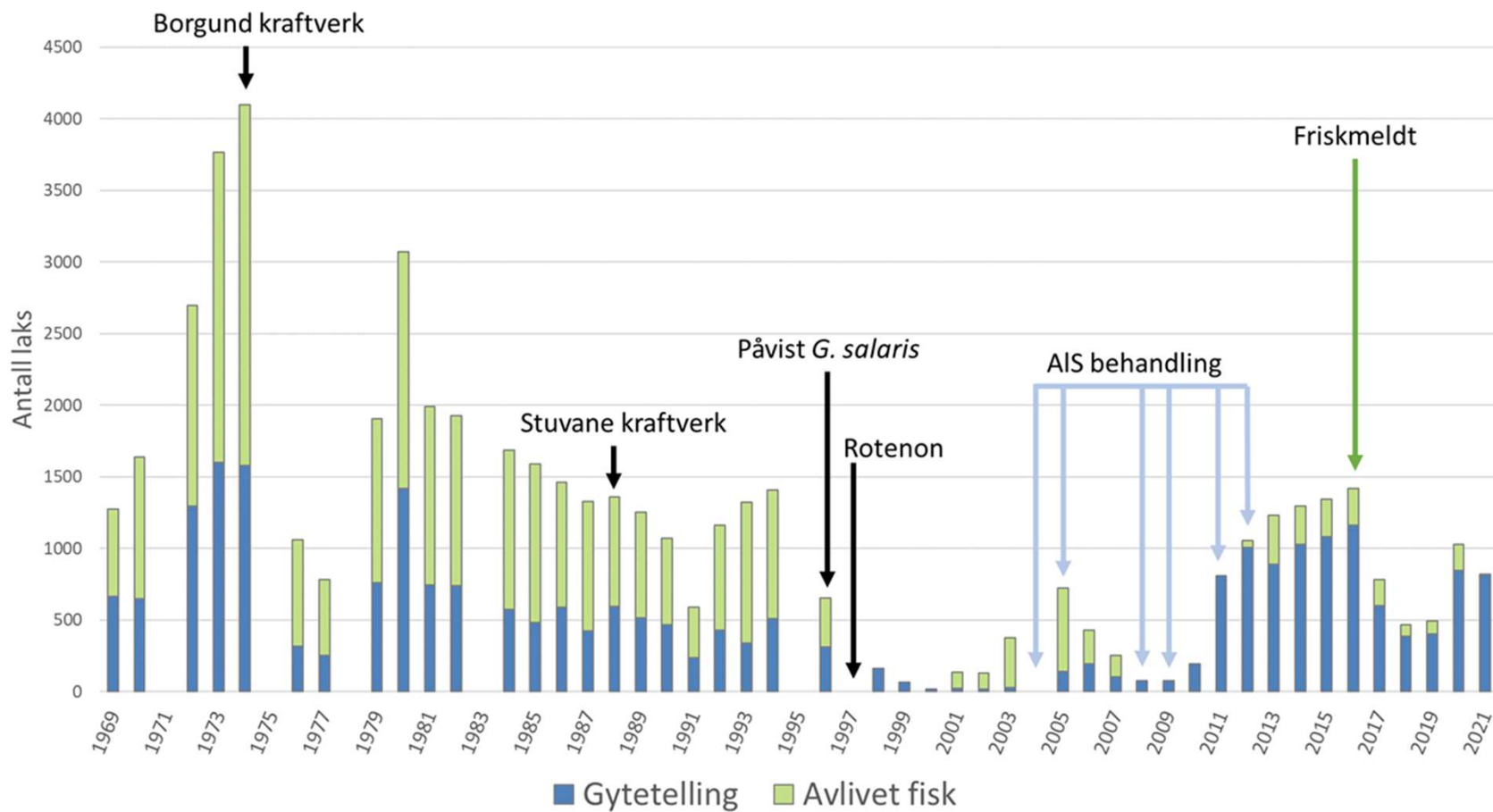
Færre tilbakevandrende 1- og 2-somrige sjøørreter

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

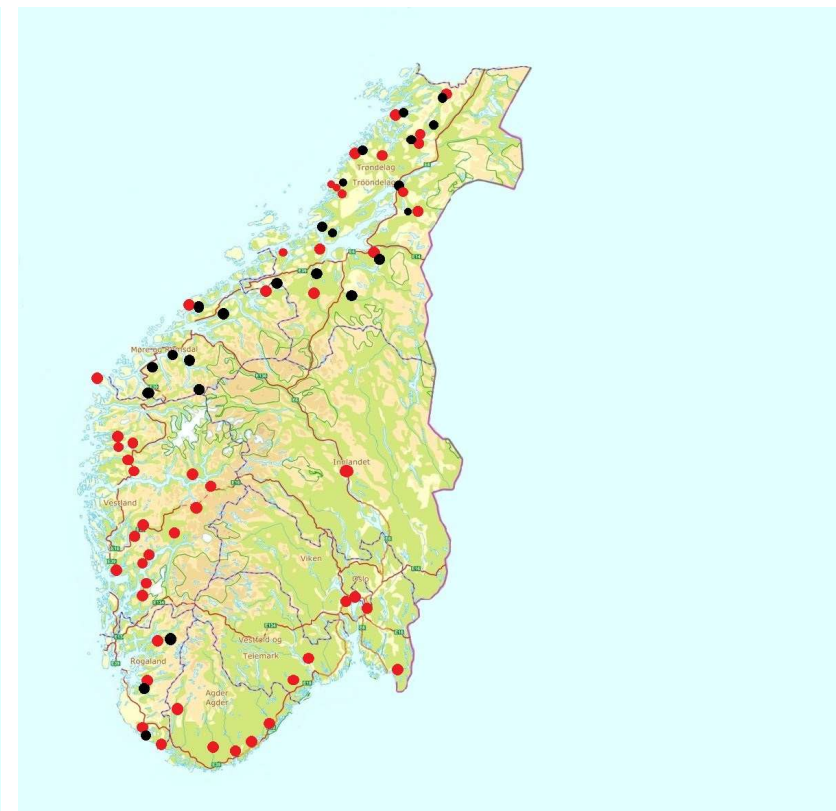
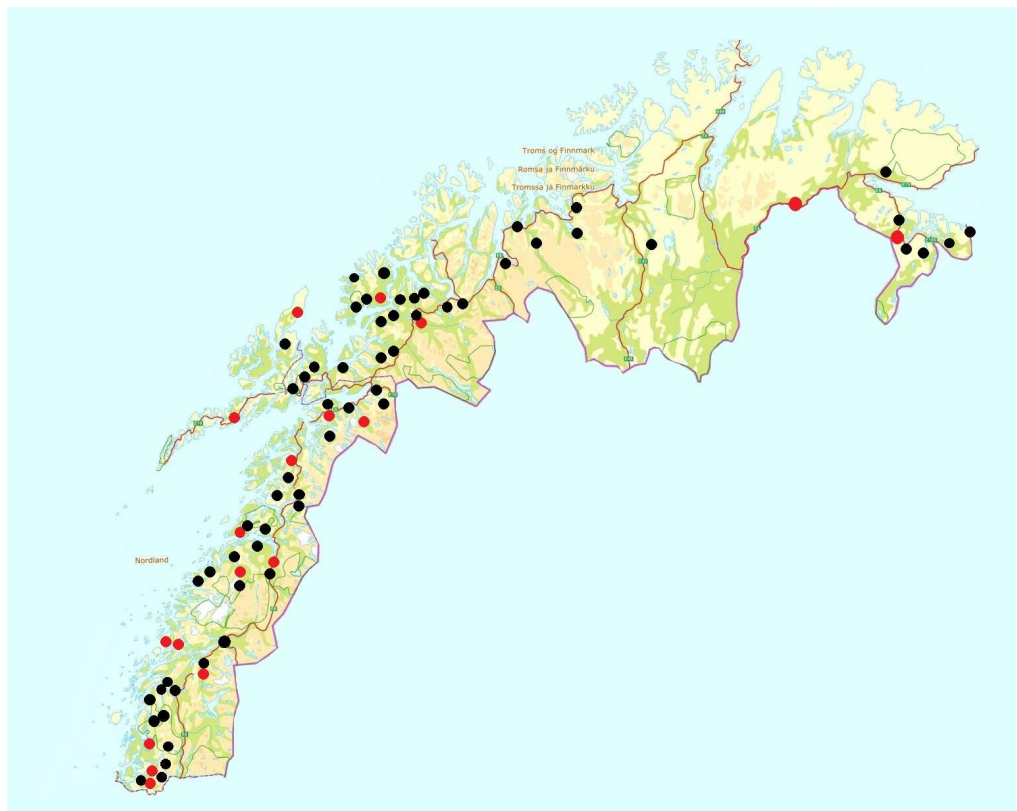
Lærdalselvi - lang tidsserie

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

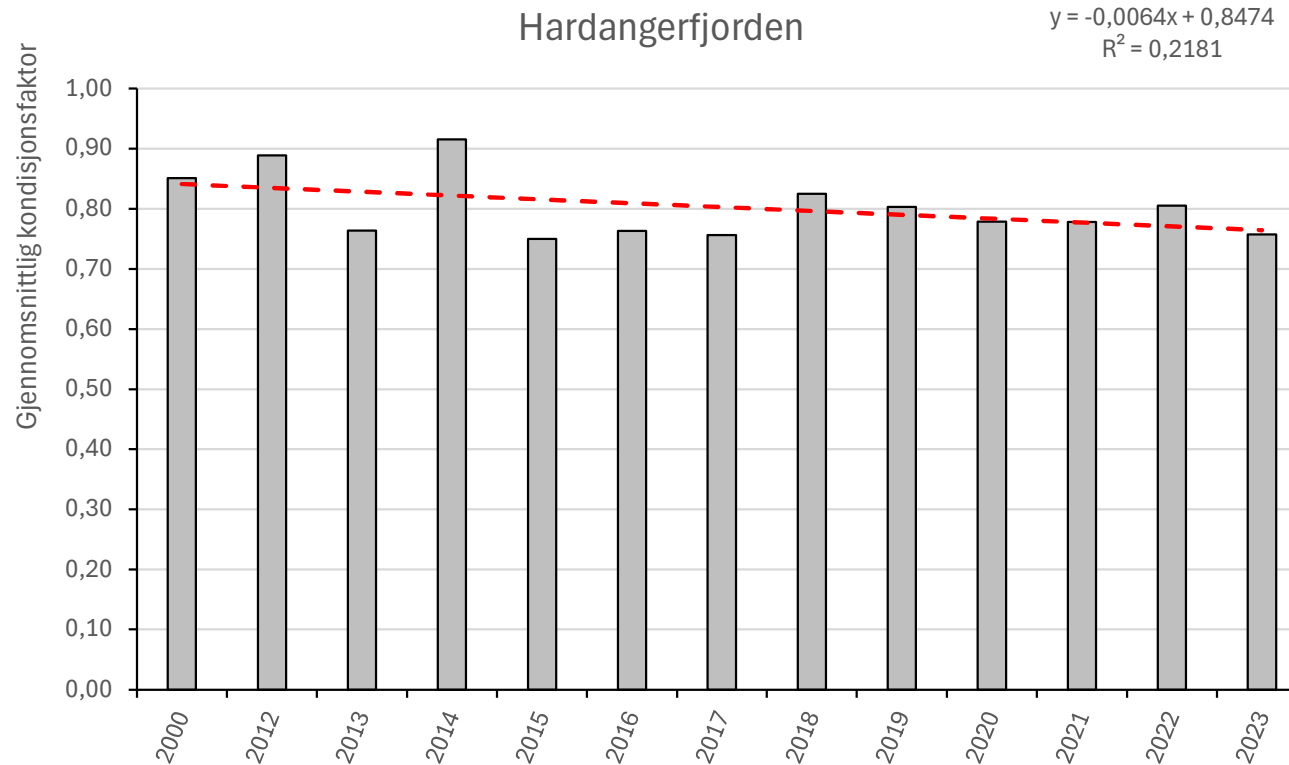
Overvåkingslokaliteter fra 1995 til 2024

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

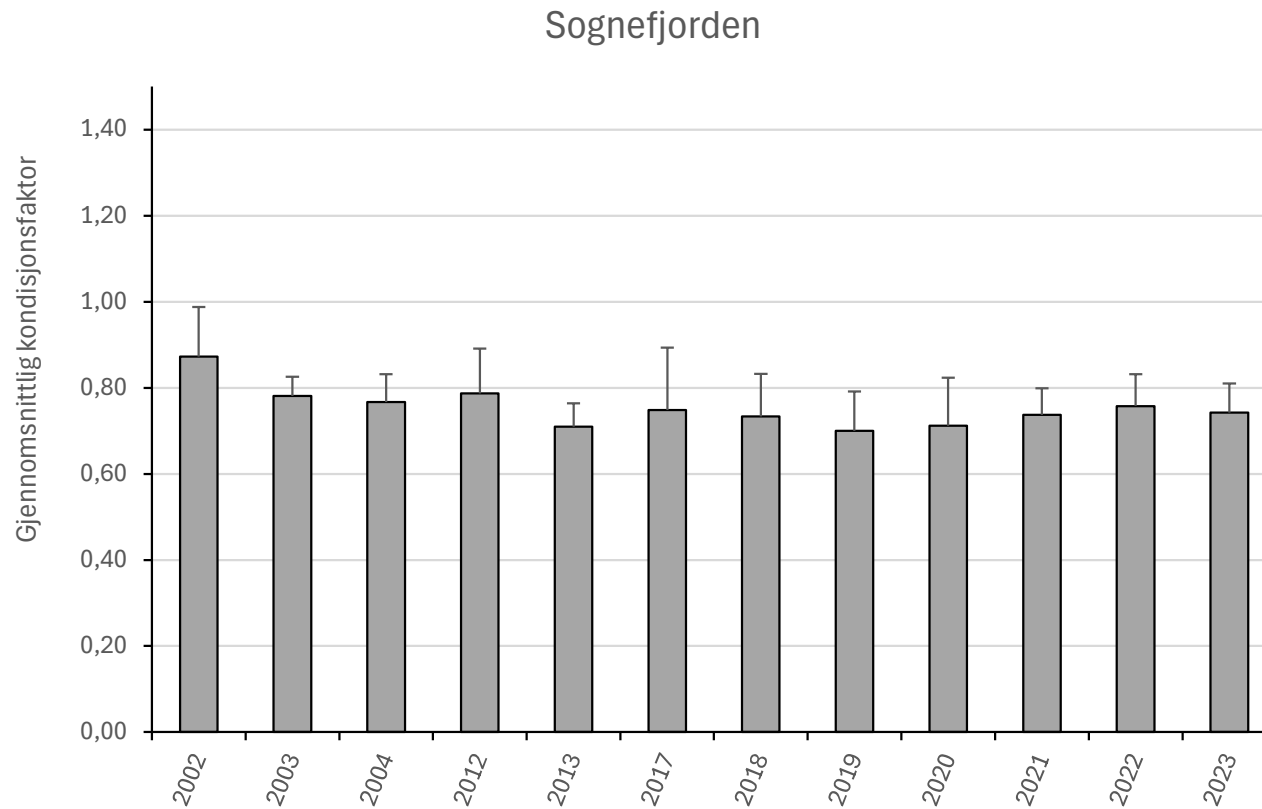
Laksesmolt – minkende kondisjonsfaktor (data: HI)

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Laksemolt – minkende kondisjonsfaktor (data: HI)

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Menneskeskapte påvirkninger i vassdragene

- Vannkraftreguleringer med dammer og turbiner
- Klimaendringer
  - Manglende islegging om vinteren
  - Større flommer
- Matmangel
  - Insektene forsvinner
- Habitatendringer
  - Bygging av veier
  - Landbruk
- Forurensning
- Sur nedbør

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

Oppsummering og kunnskapsbehov

- Antall smolt ut av elvene ser ut til å minke. Selv om dette er det store bildet, finnes det unntak i noen vassdrag. Disse unntakene kan gi viktig informasjon for å finne ut hva som skjer
- Vi må utvide «søkeområdet». Det er påkrevd med en mer helhetlig økologisk innfallsvinkel
- Jakten på kun én påvirkningsfaktor kan gjøre oss blinde for andre viktige påvirkninger – det kan påvirke tiltakene som settes i verk
- Vi må innse at det er en naturkrise. «Vindmøller og solcellepaneler» er ikke nødvendigvis løsningen

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY

SKANDINAVISK
naturovervåking

A DNV COMPANY